

DoE PAK

DoE PAK DoE PAK POPPENSPE(E)LMUSEUMKRUIMELKRANT NUMMER 21 DoE PAK DuPAK

Een **dupák** (spreek uit: **doepak**) is een stang- en trucpop. Het nummer met de dupák wordt in het Tsjechische en Slowaakse volkspoppentheater met marionetten en stangpoppen altijd als toegift opgevoerd. De pop maakt sprongen waarbij zijn lijf beurtelings lang en kort wordt. Het is een truc die overeenkomt met het uitrekken en weer inkrimpen van de hals van de *Dood van Pierlala* in de poppenkast. Pierlala is een stokpop en wordt van onderaf gemanipuleerd; de dupák wordt als stangpop van bovenaf bewogen. Terwijl het rijden van Pierlala's hals heel langzaam en onder doodge stilte geschiedt, gaat het strekken en inkrimpen van de dupák razendsnel en met veel rumoer. Dupák betekent 'stampend'. De houten voeten zijn met lood verzwaard. Het lijf van de pop is een zak van stof. De stang waaraan de dupák hangt, gaat door de kop en het lijf heen en zit vast aan de houten heup. Het gat in de kop is iets wijder dan de dikte van de stang, waardoor de kop soepel op en neer gaat. Aan weerszijden van de kop van de dupák is een touw vastgemaakt. De touwtjes gaan omhoog en zijn bevestigd aan een speelhoutje. Door dit houtje op en neer te bewegen, rekt en krimpt het lappen lijf. De pop gaat als het ware door de knieën en veert weer op. Behalve springen kan de dupák ook om zijn as draaien; daarbij zwieren zijn armen wijd uit.

Kort en bondig

Lieve Jan Klaassen,
Wij hebben binnenkort een spreekbeurt met als onderwerp
het poppentheater. Nu hoorden wij dat u – of uw baas –
daar nogal veel van afweet. Kunt u ons wat informatie
sturen of er iets kort en bondig
over vertellen?
Vriendelijke groet van,
Colombina, Jeannette en Ziska

✂ Zelf eens proberen? Handgymnastiek. Afbeelding:
le Facteur/de postbode. Handschaduwbeeld. Reclame-
prentje 'Au bon Marché', litho (Parijs, omstreeks 1900).
Collectie: Poppenspe(e)lmuseum ©: nr. 04463.

Dankbetuiging

Beste Colombina, Jeannette en Ziska,
Poppentheater is een fantastisch thema en er is heel veel over te
vertellen. Vaak snuffel ik in de enorme bibliotheek van het
Poppenspe(e)lmuseum. Als boekenliefhebber bekijk ik regelmatig
de meer dan 7000 boeken die daar staan. Ze komen uit allemaal
landen, van over de hele wereld, en ze gaan allemaal over het
poppen-, figuren- of objecttheater. Heerekrintjes* is een prachtig
boek over de geschiedenis van het Europese volkspoppenspel. Je
kunt het boek bij ons bekijken. Het gaat over de vrolijke klucht-
figuur Maccus uit de Romeinse tijd en bevat heel veel plaatjes
en verhalen over mij en mijn vele buitenlandse vrienden, vrien-
dinnen, neven en nichten. Wil je nog meer weten? Kom gerust
eens langs en laat je verrassen. Een hartelijke groet van,
Jan Klaassen

*Boektitel: Heerekrintjes: over Jan Klaassen en Katrijn en hun buitenlandse
soortgenoten. Auteur: Hetty Paërl. Impressum: Gaade (Veenendaal, 1987).
Zie ook: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Doepak30a.pdf>.

Afschaduwing

Jan Klaassen is een afspiegeling van ons allen,
zoals alle figuren in het oud-Hollandse pop-
pentheater met handpoppen. Jan denkt niet
te veel na, hij is impulsief en meer een doener.
Soms denkt hij wel na, maar dan is het mees-
tal te laat. Maar Jans 'zijn' is – gelukkig maar
voor ons – dubbelzinnig; hij wordt gemanipu-
leerd door een hogere instantie. De schaduw
van Jan Klaassen is zijn geweten, maar dat
geweten heeft hij niet nodig. Hij weet, als een
échte filosoof, van nature wat goed en fout is.
Hij stort zich soms in gevaarlijke avonturen
maar daar redt hij zich, op het nippertje,
altijd weer uit. Jan is ondoorgrondelijk.
Soms is hij ronduit slecht, maar soms ook een
goedzak. Hij heeft geen dubbele agenda. Hij is
recht door zee. Het enige wat hij wil is vrolijk-
heid en genieten. Jan Klaassen is nooit echt
gemeen maar hij houdt wel van plagen. Hij is
verbaasd en nieuwsgierig. Je zou kunnen zeg-
gen dat de traditionele poppenkastscènes een
schaduwwereld zijn van het echte leven: een
metafoor om het verschil aan te geven tussen
werkelijkheid en schijn.

Afbeelding: op een stapel boeken zit Jan Klaassen te lezen als boeken-
wurm. Achter hem ziet hij plotseling met verbazing zijn opdringerige
schaduw opdoemen. Van de filosoof Plato heeft Jan geleerd dat zijn
bestaan en de zichtbare wereld rondom hem slechts de afshaduwingen
zijn van de echte werkelijkheid, waarvan zijn ziel en de wereld der
ideeën onderdeel zijn.
[Vrij naar Plato, Grieks filosoof en schrijver (ca. 427-347 v.Chr.).]
Illustratie: Elsje Zwart © (Haarlem, 2011/2013).

Poppenspe(e)lmuseum

Het Poppenspe(e)lmuseum toont steeds weer een selectie uit de
eigen collectie. Hierbij worden meerdere genres door en naast
elkaar getoond: poppen en figuren, schimmen- en papierentheater,
maskers en trekpoppen, hedendaagse fotografie, curieuze en won-
derlijke voorwerpen, filmpjes en prenten, en sterren uit de interna-
tionale poppentheaterwereld. De wijze van presenteren is geheel
in lijn met de verzamelgeschiedenis van het museum: er wordt
geen chronologisch verhaal gepresenteerd. De themaexposities
tonen een verrassend spel van overeenkomst en contrast, van
traditie en vernieuwing, van provocatie en verstilling.

Educatie

In de multimediapresentatie *Poppenspe(e)ltechnieken en -figuren: een
handvol (volks)poppentheaterfiguren, -attributen en -technieken nader
verklaard* worden ongeveer twintig poppentheatertema's behandeld.
Met plaatjes, tekstjes, bewegende beelden, filmpjes en geluid komt in
kort bestek de veelheid aan vormen van het internationale poppenspel
aan de orde. De audiovisuele presentatie is in het museum te bekijken
en te beluisteren.
Zie ook: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/Techniek.html>.

Ontdekkingstocht

Al rondneuzend kun je in het museum niet alleen spelen met poppen en schimmen, maar ook meedoen
met een potje *Poppenspe(e)lkwartetten* of *Jan z'n Ganzenbord*. Er is ook een Poppenspe(e)lspuur-
en-doe-tocht. Als je dit speurspel doet, ontdek je op je ontdekkingstocht van alles over het
poppenspel, de verschillende poppensoorten en allerlei bijzondere poppenkastverhalen.

DoE PAK-oplossingen en colofon

✂ Zelf eens proberen? Afbeelding 'Educatie': het konijntje, handschaduw en twee vingerschaduwpopjes.
Illustratie uit: *Poppenspe(e)ltechnieken en -figuren*: Hoe heten de twee figuurtjes op de duim en de middel-
vinger? Illustratie: Elsje Zwart © (Haarlem, 2011). Het juiste antwoord: Jan Klaassen en Katrijn.
Doepakkrumelkrant nr. 21 op internet, zie: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/DoepakXXI.pdf>.
Afbeelding Dupák in de gedaante van Jan Klaassen: Hetty Paërl © (1994), naar een ontwerp van de Slowaakse
stangpoppenspeler Anton Anderle (1944-2008). Collectie: Poppenspe(e)lmuseum ©.
Concept en tekst: Otto van der Mieden © (2013). Met dank aan: Natacha de Casparis (Plato).

Poppenspe(e)lmuseum ©
Kerkweg 38 8193 KL Vorchten NL Tel.: +31(0)578 - 63 13 29 Fax: +31(0)578 - 56 06 21
www.poppenspelmuseum.nl www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl info@poppenspelmuseum.nl